

พื้นที่สุขภาวะ'ได้สะพาน' ปรับสร้างประโยชน์ให้ชุมชน

ที่บริเวณใต้สะพานบางจี้แก้ง แขวง บางบัวน เขตภาษีเจริญ เมื่อไม่นานมานี้ มีนิทรรศการ “พื้นที่สุขภาวะเขตภาษีเจริญ : แคล้มปรับ-พื้นที่ก็เปลี่ยนเป็นพื้นที่สุขภาวะ” จัดโดยศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (ศวพช.) มหาวิทยาลัยสยาม ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานเขตภาษีเจริญ ชุมชน และภาคีเครือข่าย

กิจกรรมครั้งนี้เพื่อนำเสนอบทเรียน ผลงานเชิงประจักษ์ในการจัดการข้อจำกัดของพื้นที่เมืองให้เปลี่ยนเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อกิจกรรมสุขภาวะ ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสุขภาวะ (Healthy Space) ในบริบทเขตเมืองที่ดำเนินการต่อเนื่องมากกว่า 4 ปี ซึ่งพื้นที่ใต้สะพานบางจี้แก้งแห่งนี้ ถือเป็นพื้นที่แรกของกรุงเทพมหานคร

นางอรุณ ยมทอง

นางอรุณ ยมทอง อายุ 74 ปี ประธานชุมชนเลิศสุขสม กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพื้นที่สุขภาพว่า ก่อนหน้านี้พื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ว่างเปล่ามีผู้คนนำขยะมาทิ้งบ้าง เมื่อตนเข้ามาเป็นประธานชุมชนก็มีความคิดอยากทำให้บริเวณนี้สะอาด เนื่องจากตรงนี้เหมือนเป็นจุดกึ่งกลางที่ถนนในชุมชนใช้เป็นทางเชื่อมไปมาหาสู่กันระหว่างสองฝั่งถนน

คิดว่าน่าจะนำมาทำประโยชน์ได้ หลังจากนั้นนม.สยามและทางสสส. ได้เข้ามาให้คำแนะนำ

เมื่อชาวบ้านเห็นด้วยจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงให้กลายเป็นพื้นที่ใช้สอยโดยเริ่มตั้งแต่ช่วงปี 2556 โดยเริ่มจากการจัดสรรพื้นที่ทิ้งขยะให้มีระบบระเบียบมากขึ้น ต่อมาก็หาดินมาถมที่เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ใช้งานได้ เนื่องจากก่อนหน้านี้อาจจะมีปัญหาเรื่องพื้นที่อยู่เล็กน้อย จากนั้นก็ใช้พื้นที่ดังกล่าวในการประชุมชุมชนไว้เป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะกัน หรือการในเรื่องต่างๆ ทั้งการใช้

พื้นที่ดังกล่าวออกกำลังกาย

นอกจากนี้ เริ่มการทำเกษตรอินทรีย์หาเห็ดมาปลูก ซึ่งขณะนี้เริ่มที่

เห็ดนางฟ้าและเห็ดนางฟ้าภูฐาน ซึ่งลงทุนไม่มาก แต่เมื่อนำผลผลิตไปขายครั้งแรกจะกินกำไรได้ทันที เหมาะกับการปลูกไว้ได้สะพาน เพราะเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างจะเจริญเติบโตได้ดี

“ปกติแต่ละบ้านในชุมชนจะปลูกใบเตยขายกันอยู่แล้ว เราก็ใช้พื้นที่ได้สะพานเป็นแหล่งเรียนรู้ในการมารวมตัวกัน เรียนพบใบเตยในรูปแบบต่างๆ เช่น พวงมาลัย ดอกไม้ กระดาษสา ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะมีการผลิตดอกไม้จันทน์ที่ทำจากใบเตยส่งออกไปขาย เพื่อสร้างรายได้ให้คนในชุมชนต่อไปด้วย” นางอรุณกล่าว

ประธานชุมชนเลิศสุขสม บอกด้วยว่า การจัดสรรพื้นที่ที่รกร้างให้เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นั้น เป็นสิ่งที่ดีและควรกระทำอย่างยิ่งอย่างน้อยการปรับปรุงพื้นที่ก็จะทำให้พื้นที่นั้นๆดูสวยงามสะอาดตามากขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การปรับปรุงพื้นที่ตามชุมชนต่างๆทางชุมชนไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง เพราะบางพื้นที่ที่เป็นจุดสาธารณะต้องได้รับอนุญาตจากทางเขตที่ดูแลพื้นที่ และบางพื้นที่นั้นการพยายามปรับปรุงพื้นที่ด้วยตัวเอง อาจทำให้ได้รับอันตรายได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกๆฝ่าย

ดาน ผศ.ดร.กฤษดา จันทร์เจริญ ผู้อำนวยการสวพ. มหาวิทยาลัยสยาม และเลขาธิการมูลนิธิวิจัยเพื่อพัฒนามนุษย์ และชุมชน กล่าวว่า การขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะ ให้เกิดผลทั้งในมิติการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ที่เชื่อว่าพื้นที่เมือง เป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และพื้นที่หลายๆ พื้นที่ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้นั้น กว่า 4 ปีของการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะ นำร่องในเขตภาษีเจริญ ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน คนในพื้นที่ และการระดมภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ร่วมหนุนเสริม สิ่งที่เกิดขึ้นไปไม่ได้ในการจัดพื้นที่ที่เป็นข้อจำกัดของเมือง ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เพียงแค่คุณปรับพื้นที่ก็จะเปลี่ยนเป็นพื้นที่ สุขภาวะ ในวันที่พื้นที่รกร้าง ไร่ประโยชน์ หรือพื้นที่ที่จำกัดของ 53 ชุมชนในเขตภาษีเจริญ ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สุขภาวะแล้ว กว่า 12,204 ตารางวา

นอกจากนี้ ยังเป็นการปรับกระบวนทัศน์ของคนในพื้นที่ในการ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาของชุมชนเอง ปัจจุบันยังขยายพื้นที่ต้นแบบ สุขภาวะกว่า 10 พื้นที่ ทั้งชุมชน สถานประกอบการ โรงเรียน ซึ่งแต่ละพื้นที่มีจุดเด่นที่พร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดบทเรียน คีๆ ผู้พื้นที่อื่น

ดร.ไพโรจน์ เสนอวม ผู้อำนวยการสำนักสร้างเสริมวิถีชีวิตสุข ภาวะ สสส. กล่าวว่า ทางสสส.ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนา พื้นที่สุขภาวะต้นแบบ 8 ประเภท รวม 741 แห่ง ทั่วประเทศ ได้แก่ 1.พื้นที่สุขภาวะย่านเมือง 2.พื้นที่สุขภาวะชุมชน 3.พื้นที่สุขภาวะ เส้นทางสัญจร 4.พื้นที่สุขภาวะย่านริมน้ำ 5.พื้นที่สุขภาวะสวน สาธารณะ 6.พื้นที่สุขภาวะศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 7.พื้นที่สุขภาวะ องค์กร 8.ชุมชนเมืองจักรยานพร้อมขยายพื้นที่ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นทุกปี รวมถึงเขตภาษีเจริญที่สสส.ให้การสนับสนุนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกเป็นต้นแบบพื้นที่สุขภาวะชุมชนในเขตกทม. ทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพเพิ่มกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย ค้านอาหาร และสิ่งแวดล้อม ปรับภูมิทัศน์

โดยมีสถาบัน ศวพ. ม.สยาม เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ให้ เกิดความร่วมมือจากผู้คนในพื้นที่ชุมชน หน่วยงานทุกภาคส่วน ช่วยตอบโจทย์นำไปสู่การจัดการข้อจำกัดเชิงพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ทั้งช่วยให้คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้น เพราะการปรับเปลี่ยนพื้นที่ รกร้างให้กลายเป็นพื้นที่ที่ทำประโยชน์ได้นั้นจะไม่ได้มีความหมายเลย หากคนในชุมชนไม่ช่วยกันดูแลสถานที่สวยงามสะอาดตาน่าใช้ต่อ ไปพื้นที่เหล่านี้ก็คงจะกลายเป็นพื้นที่รกร้างเช่นเดิม

ดังนั้น เมื่อแต่ละหน่วยงานร่วมมือกันเพื่อพัฒนาพื้นที่แล้ว คนในชุมชนก็ต้องใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และช่วยกันดูแลด้วย เชื่อว่าต่อไปในอนาคตเมื่อโครงการดังกล่าวค่อยๆ ขยายตัว เราจะ เห็นแต่ละชุมชนมีพื้นที่ดีๆ ไว้ทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น